

☆☆☆

Пландан ажыр

СЭКП-ийн ээлчегийг сэлсээдизинг аялал болдурган социалистг чарышты комбинатиа калбартгышаан, ажылчыннар чыл планын бо айынь 15-те доозар деп соруга салган турган. Олар бедиктен хулээлгезин 3 хонук бурунгаар күүсеткеннер. Ол-ла үш хонукта бедин ах-довуракчылар чус хире тонна бедик сортуун даг-дугун бистин чуртувсаа мейей бергенер.

СЭКП-нин XXIII съездининг белгиле кылдыр «Сельхозтехника»на Чаянда каттыжышкынынын коллективни келди чылдын дүжүндү салым-соду чаксы хону ачылдырынга калаа ажил-айгы техникасын өйшөндө болгаш шымарлыг бедеткарындан хамааржур деп, республиканын бүгү колхозчулары, совхозтор ажилчынынарын, «Сельхозтехника» каттыжышкынынарын ажилчынарын, инженер-техникалыг ажилдакыларын кыйгытыр. Оз кыйгырыгы Чөөн-Хемчик районун «Искра» колхозуну бүгү механизаторларынын хураалыга ноябрь 10-да танышмак, чагыс эт-сепкил-биле деткеш. МТМ аргелекцизи коммунист эш Сат Доржулайын ууртулгазы-биле механизатор МТМ-ни кышка бедеткеп доокка.

1963 чылдын дүрткү кварталдын 17 анызынын, 16 селдааны септор. Ону чорудары-биле ий аныг эвендарын тургускан. Селдакар септор эвен 7 кижиз составтыг, комсомолчу Монгуш Хевек-оол ону уурдур. Оз эвен 7 демнил-биле ачыллап өгөдөө.

Анызынын септор эвенку ууртуху коммунист Ойнар Маадыр

септен алган, ам 15 анызынын уулас септен доокор хуузелгени алган.

8 «Беларусь» тракторлары болгаш «Сельхозтехника» каттыжышкынына септор тракторлардан аныг, колхозка септор 6 ДТ-54 трактордын партиянын XXIII съездинин ачтыгынан хуунун бетиниз доокары-биле хамаарышкан эвендарын шудургу ажилын ханыдары деп ижөөр, анык коммунист Аныр-оол хуузелген.

— Септелгези соксаал чокка чорудары менен база кол хамааржур деп токар, коммунист эш Кутул Күчүн эш-өрүн деткеш, кирген чагыгы хуунаде күүселирин хуузелген.

МТМ-е тускай ажилу бүтүрүлүп тургускан, кыгуузуу үнүрү 3 кижиз составтыг редколлегия ачыллап, ону коммунист эш Кутул Айлан-оол ууртуп турар. Дүштек чечениндеги организацыг чорудары-биле чечин столовадан ийи-биле есептеде мастерскаяныче, ачкөл азелей берген. Септелге чорударынын граффити чартымак, ону кызыл булунда аскап. Ону ыяарыла күүселиринге бүгү күшту ытызар организацыстап.

М. БИРИ-САНАА.

«Сельхозтехникум» Чаловка каттагышчыкынын коллективинин жанында Борын-Хемчик районда «Бардык союзтук механизаторлар бир үйүлө деген, ба бодиткен куулзделер алаан. Ба чылдын дортку карданынча 10 тракторну, 17 андыканы, 22 селванко, 9 автомашыны септер дозорын мына айтып турат. Партиция XIII съездинин ажытынган хуку 1966 чылдын март 29-ка чейир 40 тракторни бурмун септер дозор болгаш аптык кезектериң чарылдалаан 2 туу чейир кызматкер, механизатор каабилрин билген бедидер сорилса-бу, бурунгу эден чарыга 1340 тонна тарпа культураларын, 187 тонна картофамды 1966, урлым март 15-ке чейир армашкан, хоронип белеткен даыр.

Бистия совхозтун механизаторлары келер чымыш хову ажалдарына чынамчалык беткек-биле ужуражыр дээш тракторлар болгаш кээш ажил-агий машиналарын септелгезинде кымыак ажаллп турар. Механизатор киж болганымза, мен ол уугу үлчүлүн каячар бүдүн турарын хажымызыдан хайтарарайын, черек кырынга киржип турар мен.

Сасарылавышкан, багатазлар пегин өгөлсн турар мен. Маан харым-дал турар черик септелгезинде биче эгес рөлүм. Дугуулерден агаалар, септектилерин, ажалдарына черектик бүгүлө черекселерин бүрүн-биле беткекп, чок чүвөлерин, кымык баар бис. Чедийшей барган таарыкпаз дугуулерин, кыскаштарым болгаш аске-лаа черекселерин болум кымып турар мен. Ош ангыда, сасары киж болганымза, тракторларнын, автомашиналарына торюз колдокаларын дугуулу, уттөр, аармдар дини-төр, чымык кезектер кылыр ажалдарын база харымал турар мен.

Совхозумун уугу үлчүлүн бүдүрүп турарымга толгарлаанымшаа, кужумун, сагыш-сепкилдерим амычте бүрүн-биле берипкен чүрүп тур мен.

Ажалдын туңгези ажи болура, кичини сагыш-сепкил сергек, ажал ажалы-лаа бүдүнугү боулу-тур. Чаа чылга чедир 12 трактор септар хулаалатриг үзүс бис, оон бежи септет-тинер. Ил түрүп турат байдал-биле алыны бүгү септөр, тракторлары болгаш кокум машиналарын февраль 23-тү бегинде күкүлөткөн ажалыг бис. СЭП-ник ажал-чегик септезинге бистин белезис ол.

О. САРЫГ-ООЛ,
«Сүт-Аз» совхозтун слесари.

Чурукта: О. Сарыг-оолдун ажалдал турары, фото С. Фоктистовтуу.

1966 чылда ССРЭ-нин улус аяллы-агыллы төгүдүрүни Күрүне плаанынын болташ 1966 чылда ССРЭ-нин Күрүне бөлүдүжүнүн төлө-виледерин, 1964 чылда ССРЭ-нин Күрүне бөлүдүжүнүн күсүсөдөжүнүн тутайнда өтөтүтү ССРЭ-нин Дөзін Сөвөдизин аалыгы чыгыжынын чөдиги сессиялыгы кууалажынын көөр-лөп тууары-биле хошайтып, ний па-латаларын Бюджет комиссиялары-биле Националал Сөвөдизин Эконо-мика комиссиясы ноябрь 16-да кат-тышкан хуралында ол айтыргалар-

нын тазасы-биле ССРЭ-нин Министр-лөр Чөвүдөжүнүн Даргалзынын ора-лажыкын, ССРЭ-нин Күрүлөжүнүн даргалы эл Байыговтуу болташ ССРЭ-ниң Са министри эл Гөрбү-довтуу изеткөдөрүн ылажыа.

ССРЭ-нин улус аяллы-агыл пла-ныж, Күрүне бөлүдүжүнүн болташ Бюджет күсүсөдөжүнүн тутайнда өтөтүтү туу-туу бөлүдүтүн мык-тодаралын көөрү, ол бөлүдүтүн тазасы-биле түнүдөжүн бөтөткө-рү-биле палаталарын комиссиялары бөтөткөк комиссияларын түгүсүскан.

Бо чыдыга плаанынын болташ Бюджетин күсүсөдөжүнүн тутайнда база 1966 чыдын плаанынын болташ бөлүдүжүнүн тутайнда ССРЭ-нин Күрүлөжынын, ССРЭ-нин Күрүтүмүзүн, ССРЭ-нин, Са ми-нистретүвүнүн, өскө-дөө министр-төвдөрүн болташ кол өсгөдөдөрүнн төдөткөкчидерин, а ол мыкка изеткөдөрүн республикаларын Ми-нистрлөр Чөвүдөжүнүн төдөткө-чидеринн ыдынажыларын кууала-жып көөрүчө бөтөткөк комиссила-ры кирипкен.

1967 чыла Москвага болуп Бүгүнкү дөлгөзүнүн бөлөктөлүшүнүн таланыбыз дөлгөзүнүн тематиктик комиссиясынын чөвүдүл хуралы ноябрь 15—16 да Москвага болуп эрткен. СССР, Канада, АКШ, Англия, Франция, Норвегия, Голландия, Финляндия, Дания, Италия, Австралия — бу чурттарың талөзлөклери чөвүдүл хуралдың аягында кырышкен. «Кижэ — шынчөлөкчэ» деп интернационалчы павильонга ол чурттарың «Кижэ болгаш позар районнар», «Кижэ болгаш оогэ», «Кижэ, он палаталарың оогэ» деген темалар таланыбыз дөлгөзү дөлгөзүлөкчө болгаш бу чурттарың оогэ чурттарың оогэ чурттарың оогэ. Эске темаларың бөлөктөлүшүн таланыбыз чөвүдүл хуралдар Лондоңа болгаш Парижге болуп эрткэн.

Планеталар аразынын 960 килограмм деңизил: Венера-3 дээр автоматтык станциянын Венера таланынча салып ундуренин бо чыдаын ноябрь 16-за Совет Энциклопедия боттандырган. Гелиоцентрикт орбиташе станцияны салып ундуренинни схемасы планеталар аразынын «Венера-2» дээр автоматтык станциянын салып ундуренинни схемасы-биле дөмөй болган.

«Венера-3» дээр автоматтык станцияны салып ундуренинни кол сорулгазы—эртэм информациянынын хемчазлыг удаттылары база Венера планетанын болган космос дөтөменин дугайымыза эртэм таланы-биле немчеле сан-мездерини азыры болур.

Тыва АССР-ниң Дээди Советинин Президиуму эш Б. Ш. Бирюнюн Тыва АССР-ниң Дээди судунун кижигу-
нунге бадыйлаан болгаш Тыва АССР-
ниң Дээди Судунун кижигунуун
хүлээлгезин оон күүсүдериин чөлшээ-
раз.

СОВЕТ ЧАЗАКТЫҢ МЕДЕГЛЕЛИ

Колонизаторлар Африканын улаустарына узур чаа кеминг угулдегилерни угултеген. Ноябрь 11-де Ян Смиттин расисчи эзу-чуруму Муруу Родезияны «хамаарышпас чоруну» чарлаан. Ол угулдегилерни сургулазы болза, «Зимбабвеини дерт миллион чонун каш санын» расистерин аратанын дарааларына база сазуул хамаарыш- пас чорук хостага болгаш чентуг чорук даш ол узустун чентуг демиселин кам-хайыра чокка баарына уздизелтегенин колониалисти эзу-чурумнары Муруу Родезияга мекгексизери болур. Африка дилин муруу чутугне колониалист-расисчи челегиништи батыккаарынын база бир раддажыкшыкын колонизаторлар болгаш расистер кылган.

Муруу Родезияны ак кемтинг расистерини «хамаарышпас» курунсе болдурган чорук болза хостага болгаш хамаарышпас чорук даш эремаажылыг демиселин хай чылдарын дургузганга чоругул турар ол чуртун уздузунга колониалисттин ажык чеглесе. Африканын болгаш буту уздегейин улаустарыга чексиз болур. Колония чурттарга болгаш уздугаста хамаарышпас чорукту тыспыр сугайыга КНО-нун төгүдүл Декларацияныа, муруну-родезий расистерини угулдегилерни буруу шаап база Зимбабвеини уздузунга сазуул хамаарышпас чорукту тыспырын негези

Баттышкан Напацияны угулдегилерини кузел-соруун колониалисти

Сөөлгү чылдарын кеминг эзу-чурумунга дазы-ойде быжылга буту хеметини дегидизаторларны ку муруну-родезий расистерини боттавдиз ийик. НАТО-нун чексактарынын талазы Американын Каттыгын чок турган болза угулдегилерни шыдаан. Муруу Родезияга тургустууганын болган чорукту челегини кел чоругу африкагалыг шимчазикши кузар дээр империянынын кеззе болган.

Англиянын баш улаустарга узур ол эрегерди даш кил чоругул турар Зимбабвеини чоругу да халалтыг чоругу да

Баттүшкян Натиялар Организациясынын хай салгы штипитеринде илереттинг устузтарын кузел-соруун колониалардан херекке алабнар.

Сөөгү чыдарнын тургузуна Солсбериде расмиси эау-чуртума экономика болгаш шериг тазасы-биле быжылганын арганы берген база апаа бүгү хемчегин деткимчелсин кыргузун келген колониалардынын күтүшкүшүн чок турган болза, мурун-родий расистер боттарынын кеминг пландарын боттадыларын штипитлер ыдыаасы ийик. НАТО-нун кемжигүн өскө чурттарын чак-тактарындг тазалызын, хамытык мурунуда Американын Баттүшкян Штаттарынын деткимчи-зи чок турган болза, ол кеминг үүттегил база устулгеттин ыдыаасы турган ийик. Бо улаада Муриун Редизията расмийини база бир олаанын тургустунаын болза чалгылары колониализм-нини сөөгү челегиништеринче улам чокушпаа-кел чорүүү африка устузтарын национал-хостал-галар шимчээшкисинин орунума моондакты тур-гузур дээр империалисттик бадуктерин ниити-дланнын кээз болур.

жаа-жаа чапалды шыдаас дугайында Африка чыгыс ап. организациясынын шийттерлеринде ийретилген чамарышпас африка күрүчтөрүнүн болайына Совет чазак буруну-биле катгыжып турар.

Ам Великбританиянын чазам муруну-розейи эрге-чугааларын үүдөлгитерин чок кырына буруу шал. Муруну Розейи дугайында айтырып чугаалык кыр деп илгити Айнак чок чорук Чувашелини кирип турар-ыр. Ичылзаада англи чазактын ал метелдери бөлсө бу үеде шынында оон политиканын шыпзыдарынын чүгсө ораалжыкшыккы болуп турар.

1961 чылда-ла, англи чазак болу ажалдап кыгыл болгаш расисчи өзү-чурумчары быжылаан «конституцияны» куштуп бодурушпаан. Англия өзү миллион африка човга үдүр расистерини колониялык тергиздишкенин амы өзү-чурумдун үүдөлинин тургускан. Оон соон дарты Англия муруну-розейи расистерип чепсетпел, оларын тургустарыны быжыгарына дузалап, Муруну-Африка Республикаса расисчи өзү-чурум-биле, Анголаса болгаш Мозамбикте португал колонизаторлар-биле Муруну Розейи-ни колонизацияны өмөлдөп дөткөп келген. Оон түнөлинде Муруну Розейи полицияи күрүнө, туртуп африка човугна чак бакынарары, а.

балаа лагерлерини болгаш террорун чурту кылдыр куулаган.

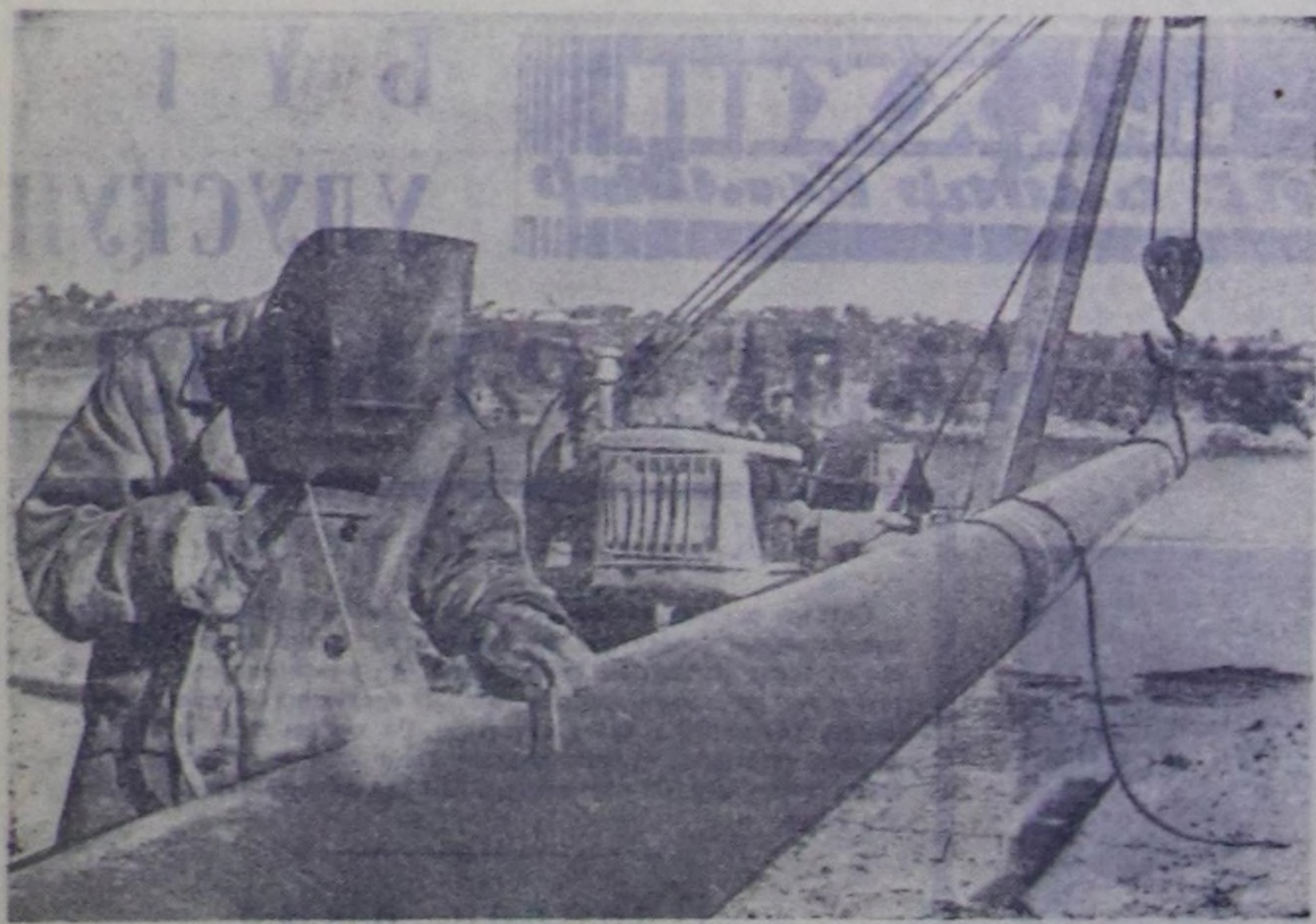
Мурнуу Родезиянын раслечи ёзу-чуруму болза ёске бугу африка улустарга-ла, ою иштинде келюналдыг даралдын хосталгандарга-ла аймыг ойна озаа болуп турар. Од дээрге хосталган Африканын кхөөзюге улгандырган чыза-хылыштыр, африка дилте тайбныга доктаалж кыжаныг-дыр, делегей тайбнычнга кыжаныг-дыр.

Мурнуу Родезияныг "хамарышпас чорутуу" расистерин чарлаан чоруту бугу делегейде улур-данышкыннарын "чалгын" болдурган. Смиттин кеминг ёзу-чуруму хулэеп кхөөбй турар дугайын мелеген турар курунлар узда-зарга кувелд турар. Ноёврь 11-де КНО-нун Ко-Асамблеясы Мурнуу Родезияныг эрге-чагыргаларын одо улгелдигн буруу шаап кхөөгн болжм кал-чараан каш саныг расистерин улгелдигерин косалдыр болгаш Зимбабвеин улустарнын кул-дегорун ёзулуд илерелдигн турар чазакка "эрге-чагырганы ишчилдин бээр тевелзе, чхесектиг куштерин ажылдааларин кириштирбешан", эрге-жок чутуда бугу хемчеглерин доп-доран алы-рын Англияга дааскан. Дараазында хунде чызылган Аймак чок чоруту Чувуелди бири ээлчегин хемчеглерин кылдыр Мурнуу Родезияга дуруу

Бугаар эвес расици өзү-чүрүмүнү түзөп көрсөт-
бөлгөн анча каян-даа дуулаамчыны көргүсөп-
деп, атуу чуртарын кыйгырган.

Колониализмдин устүздарынын айтыргыларына
бөлүнүп принципалдык түркүн удурут-
бөлдүрүшпаш, Совет чакан болза Африканын
улустарына удур чаа кеминг түзгөндигин шийит-
тиргип бургу шаан база Мурнуу Родезияда эри-
чагырганы эжелеп алган расици өзү-чүрүмү
бөдүнү түзөп, көрбөйт тур дугайын мелед-
тел түр. Мурнуу Родезияда байалдын дугайында
айтыргын талазы-биле Айымл чок чорук Ча-
вуелдинин болтам КЮ-нун Кол Ассамблеясынын
хулап алган шийитирген Совет Эмилди бу-
руну-биле деткиир болтам аларны чайгылыш
чока күсүдир.

Устүздарын национал-хосталгалыг шиймаш-
кындин деткир талазы-биле бөдүнү аскерилте
чок политикагына шычыа Совет чакан болза
Зимбабвеин улау-биле эгесетилген буртн кат-
тыштырлы турар дугайын меледтел база. Бадулт
национал хамаларышас поркуту чаалат, алыр
даш ошл чолуу кемингине бүтү хемчигини дет-
кимчиле көргүзгөнгө африка турттан-биле дем
каттыштарына бөдүнүн бөдөкин база катан
бадыткар тур.

Молда АССР. Одесса-Кишинев арасында газ дамчыдылганын шүгүмүндө тууду ажалы улам-на калыптар турар.
Газ дамчыдылганын 160 километр алыс шүгүмүндө тууду бо чыдып төмүктөгү чедир доолор айтылган. Ону ажалда кыргын союда Молдавия Шейбинский газын чыда мильдар кубометр чедир алыр алаар.

ЧУРУКТА: Диестр хемик дүвүгө салыр хоорзаны белеткеп турары. Фото Л. Пантустуу. СЭТА-нын фотохроникасы.

Хөй уругларлыг иелерни „Иенин алдары“ орден-биле болгаш „Иенин медалы“ медаль-биле шаннаар дугайында

Тыва АССР-нин Дээди Сөвединин Президиумунун ЧАРЛЫ

ССРЭ-нин Дээди Сөвединин Президиумунун өмүзүнүн шаңнаары болза:

КЫЗЫЛ ХООРАЙ
Сес уругларын төрөп болгаш кижизиккен иелерни „ИЕНИН АЛДАРЫ“ ОРДЕННИН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Сары-Донгак Сенденмаа Дамба—Кызыл хоорайда өг-бүлө ээзи.
2. Сысоева Тасия Гавриловна—«Коммунтузуну» септеп-тегүтүт эргелеткен ажалчыны.

Чедир уругларын төрөп болгаш кижизиккен иелерни „ИЕНИН АЛДАРЫ“ ОРДЕННИН III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Иания Татьяна Васильевна—Кызыл хоорайда өг-бүлө ээзи.

Адам уругларын төрөп болгаш кижизиккен иелерни „ИЕНИН МЕДАЛЫ“ МЕДАЛДЫН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Анонова Роза Байыр-ооловна—Кызыл хоорайда өг-бүлө ээзи.
2. Салчак Валентина Мировна—Кызыл хоорайда өг-бүлө ээзи.

Беш уругларын төрөп болгаш кижизиккен иелерни „ИЕНИН МЕДАЛЫ“ МЕДАЛДЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Дукеев Сат Шангар-ооловна—Кызыл хоорайда өг-бүлө ээзи.
2. Эрен Ольга Байыр-ооловна—Тээли хоорайда өг-бүлө ээзи.

Тыва АССР-нин Дээди Сөвединин Президиумунун даргазы Б. ДОЛЧАНМАА.
Тыва АССР-нин Дээди Сөвединин Президиумунун секретары К. ДИИГА.

Кызыл хоорай.
1965 чылдын октябрь 30.

(Уланчылыг).

СОЛУН ЧАГЫДЫН АЛГАН СЕН БЕ?

Чагыдылганы — кичээнгеийн төвүнге

1966 чылдын солун, журналдарында чагыдылганын төмүктөгү чедир каш-ла хонук арткан. Республика наймасынанын бүдүрүлгө, албан-органналар чедиринде чагыдылганы 300 ажыг кижиге чорудуп турар. Бо чугула ажылды республиканын пасаа-жирлер АТА-сында (партия-органналарын секретары аш Чернышев) багай эвес органна-таан. Ноябрь 10-га чедир 700 солуннар болгаш журналдар чагыттынган. Кызылдың № 11 школа-зынын башкылары 200, Улуг-Хем парохотхозу 160 чагыдылганы кылган. Бо чедиринде партия-органналарга бо кончук чугула ажылды кичээнгеийн төвүнге ал, чогуур хуусааында чорутканын түнелги ыныг өөрүнчү болган.

Ноябрь 10-да медэ-биле алыр-га, Кызыл хоорайнын ажылчы

чоннары 22 мун солун, журналдары чагыткай, азы 1000 кижиге оонаштыр 428 чагыдылга болган, республикага дөрүк черин элээн. Назылап кыраанарга болгаш пенсионерлерге солун, журналдар чагыдылганын харыл-лаа конторазынын 30 ажыг почта-оннары чорудуп турар. Почта-оннары Мария Ошпенкованы Кызыл хоорайда билбес кижиге ховар. Ол бо ажылга 25 чыл дургузунда ажылдап келген. Мария Александровна солун, журналдар тардып ажылдап чорааш, чагыдылганы база хулаап ал чорутуп.

Чамдык партия-органналарын удуруткучулары бо чугула ажылды амдыгаа чедир кичээнгеийн албайн келген. Оларга ХКМ-де, Нефть баазында, Кызылдың тууйбу заводунда партия-органналарын секретарылары Колесников, Вержбицкий, Бер-

лов олар хамааржыр. Горпода (парторг Казанцев) 1000 ажыг кижиге ажылдап турар, олар чүгө 53 солун, журналдары чагыткан. Илгы дүвүрээнин байдал Хову-Аксинда база бар. Ноябрь 10-га чедир 4200 чурткачы чүгө 1100 солун, журналдар чагыткан, а төп партиягичи чагыдылгалардан чүгө чагыт-ла солун чагыттынган. «Партиягичи амдырал», «Агитатор», «Коммунист», «Политиктиг бот-өөредилге» деп журналдарын чагыттып-даа чагыттыпмаан.

Төп солуннар, журналдарга чагыдылга ноябрь 25-те доостур. Ынчангаш чагыдылганын сөлүгү хунерге сонгаралтайын, амдыгаштан, бо хунерде бүгү арга-биле калбарыл, чедир кылдырмаан ажылдарын кылыр чугула.

Б. ЛАНТУХОВ.

Барыш-Хемчик районун «Барыш» совхозунун бижиктиг-Хая сүт-бараан фермасында муракчы саанчы Саара Ичим-Сюрюновна Саая бо чылым саанчыларын социалист чарыктын тилекчизи болуп турар. Эрткен он айларын түнелде иекс бурузунен 1914 кг сүтү сагган. ЧУРУКТА: саанчы С. Саая. Фото Т. Талганчикти.

ШКОЛА, ӨГ-БҮЛӨ, ХӨЙ-НИИТИ

Силернин уруунар бирги класста болза...

«Школада солун чүл, кандыг демдек аламык?» деп айтырылганы ала-иелер бирги класкы уругларынга бо-ла салгылаар. Өөреникчинин баштайгы бижикти саанарын, ужулуктарын олар хынамалыг көргүдөрүр. Чамдыкта, болгашчок-ла, кыдыраалык бууду-лаа дүжүтөр. Ынчан уругта хордалаанар. Силернин уруунар эн-не баштайгы демдек алган. Бирги класкы башкылары бичин уругларын дораан-на хомудатпазы-биле багайлаар сал-бастар. Ынчалза-даа силернин бирги класкылар кажан бир багай демдек алган болза, уругту кончуулар. Бир эвес анаа хордалаар болза, ол кажан-даа болуун дугайын чугалаар, чүве мыттаваз кижиге болу бээр.

Чүмү кылаа чогуура? Баштайгы бажынардаан эгел-ле уругту сула салып болбас ужурут деп силернин бодоп турарынар шын. Багай демдек алыр чедир таарымча чок, кижиге чүмү-ле кылып турар болду, ону бүгү сагыш-сеткилин ханымдан, арга-мергежилдин шыл-лаар-ла шаа-биле кылып ужурут дээрин өөреникчиге билдирери чугула. Кол-ла чүве демдек эвес, харын

сөзү күзөл, чүткүлүн-дүр дээрин бирги класкыга чугалаар апаар.

Чамдыкта чү дүш эки демдек алган өөреникчи бо-ду безин билбес болулаар. Ындыг таарымдаа ада-иелер база улуг өөрүшкү илеретпес ужурут. Бир эвес силернин уруунар бүдүн кечжэ дургузунда кылып өөренип ала-лаа, ортумак демдек алган болза, анаа сагыш салып, оон чүткүлү халас барбас дээрин чугалаар болза эки.

Бирги класкынын бот кичээлгине дузалап болуу бе база канчаар дузалаар болза эки дээрин хөй-хөй ада-иелерни сонугадып турар. Баштайгы үелерде анаа дузалаары албан. Бот кичээл дугайын анаа сагында-рып, кичээлдин кылып алгыжыга, оон-биле кады олулар апаар. Школяктын баштайгы бажынар улу ужурут-дузалаг: келер үелеге оон бүгү школачы амдыралы оон хамааржыр болуу.

Кичээлдеринге таарымчалыг столду, ном салыр поляканы тускалап берир. Бүгү-ле херектиг чүүлдерин

тускай турар чедиринге салып алыр чугула. Кичээлдерин доктааттыгын үеде чорудар болза эки. Стол кырыга артык чүүлөр турбаза чогуур. Эгизинде тура-ла чараштыр бижиктерге чачыктырар. Бот кичээлдин алаш чокка, шымардыг кылыртай бирги класкынын чачыктырар чугула. «Далашка, огул, кыр даан, каймы хире чараштыр бижик-лаар сен, ам база бир үжүктен бижик каагыт» дээн чегилгил сестер-биле бичин уругларын леткип чугалаары ажыгыт.

Бирги класкы кыдыраалык багай бижиктен болза, ангы саазынга каттап бижиктен, ук саазынын кыдырааш аразына сун каап болуу. Бот кичээл үезинде өскөр кичээлгил саабас болза эки. Кажан өөреникчи бо-ду кичээлдеп болуу апарганда, ону чаксаандырын кааптып болуу силер. Ол бо-ду анаа чоорту чачыга бээр.

Уругларын өөрелдигин, чүрүмүн доктаамаал хайгаарал турар ада-иелерин уругларын өөрелдиге эки боор-дур. Мээн-башкылап турарын Кызылдың № 3 школазынын I «а» класкыла уруглар өөренип турар Шеповский, Голыко, Ожиганов дээн чыккаш ада-иелер бо талазы-биле үлгерилер.

Е. КВИТНЫХ.

Кызылдың № 3 школазынын бажымы.

БИСТИН КЕЛИР ҮЕВИС

удуп чыдып алырын хайгаарал бол-дур силер.

Ам өөрелдиге чылынын бирги уладуу төнгөн. Тээли ортумак шко-лазында мээн I-ги класкыларын өөрелдиге, ажал-чаны, өүлде сай-ырылы мейээ билдингир апарган. Салчак Калыктай уруу Сесен. Ондар Боллактын огул Роман. Чыдым Онуугун уруу Света. Салчак Ком-бухаттын уруу Чечек дээш өскөр-лаа кончук эки өөренип, чүрүмүн, динчангыр, арыт-шевер чорутуп көргүзүп турарлар. Ол ада-иелер уругларын школага баргыже чедир үеде бажынта шын кижизиктеги илден-дир. Маалынын огул Лена, Дакал-оолдун огул Олег, Сооуэр-оолдун огул Дадар-оол, Доууэр-оолдун уруу Зоя дээш өскөр-лаа ам-даа шуудал чадап турар. Ол чорук ада-иеле бажынта кижизиктеге кошка кичээлгил сагалын айтып турар-дыр.

В. ЧАПЧЫН.

ИДЕЯ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ БҮЗҮРӨП КАНЧААР БОТТАНЫП КЕЛИРИЛ?

(Төнчүзү. Эгез № 271 солунда).

Ындыг сорулганы канчаар шийитиреп турарыл, ол херек-ке партия аге-органназынын ролу кандыг болуура? Кижинин идеягил бүзүрел, үзөл-болды төмүлден тыттып келбес. Олар амдыралдын, өөрелдигин, куш-ажылга, хөй-ниитинин ажылыга шуут киржин турганын чорудулаанда, долгандыр турар чүүлдерин салдары-биле чоорту тургустунуп, боттанып келир. Бистин ниитилеэди амдыралдын бүгү тургузуу — мындар тургунуу бугу-дургулганын социалисттик аргам, хуваалдын хевирлери, идеология, мораль, арга-чүрүм, кижилерин аразында харылдаалар, өөрелдигин болгаш кижизиктиг системалы — олар доолазы ажылчы чоннара коммунисттик меде-редилг чорукту чачыктырарында, эртем талазы-биле үзөл бол-далы оларын шигээди алыртай идеягил салдарын чедирип турар.

Индыг-даа болза ол дээрге чайгаар болуу чорудулаа эвес-тир. Кижилерин эртем талазы-биле үзөл-болдынын, комму-нисттик меде-редилгин тыттып келир партиянда. Совет куру-незин, профсоюздеринин, комсомолдун хун бүрүдгил ажыл-чорудулаанын салдары болуп турар. Оларын эргелде хөй сагыш аргаларын дуура-биле ол органналарын бар-рык-ла кижиге бурузуну меде-редилге, үзөл-болдыны, бугу-редилге доктаамаал, үзөл-болалыг салдарын чедирип шыдаар. Боттук чижектер бо-дур. 1963 чылда Совет Эвилелинге 221 мун ниити билгит школазы, 742 дээди өөрелдиге чери, 3626 тускай ортумак өөрелдиге чери турган, 126,2 мун мас-салыг библиотека, 124 мун клуб, 918 музей, 461 театр, 131 мун киностанова, 70 миллион радио бедлири болгаш радиопреемник, 10 миллион ажыг теледиректор ажылдап турган. Партиягичи болгаш совет парлаганы массалыг тираж-биле парлап үндүрүп турар. Ам бистин чурттувуса чыл иштинде 1 миллион 250 миллион номнарын, брошюраларын үндүрүп турар. Почта хунуун-не чүс миллион хире кезек солуннарын, он-он миллион журналдарын номчукчуларга чедирип берип турар. Совет эрге-чарыганын туруп келген үезинде Маркс биле Энгельстин чогаалдарын 80 миллион ажыг кезекти, В. И. Лениннин чогаалдарын 323 миллион кезекти үндүргөн. Бо бүгү болза массаларга коммунисттик марксизм-ленинни идеологиянын идеягилгил негептерчилери болуп турар.

Партия-органналарын сорулгазы болза ол-ла хөй яны чедирини массаларын эртем мировоззренезин хевир-лээр, оларын политиктиг меде-редилг бедилер, коммунизм тургузукчууна эрежок чугула шынарларын кижизиктер со-рулгага ажылгаары болуу. Партия-органналар болза үндү-рүп турар солуннар болгаш журналдар кижиге бурузунгө чедир турар бе, кым чүмү кончук, кангыт кинофильмдерин, шин-дерин көрүп, теледиректор дамчыдылгаларын дыннап турарыл, школага болгаш дээди өөрелдиге черинде өөрелдиги база

кижизиктигени канчаар тургузуу турарыл дээрин хун бүрү сонугураа хулаагилгил. Бүгү-ле чүүлдер — өг-бүлө, школа, кижинин ажылдап турар коллектив, номчаан ном журна, солун, көргөн кинофильм болгаш шийи буруту, оон амдырал-ды канчаар билдирин, оон идеягил бүзүрелдерини тытты-рында дузалап турар деп чүвени партия-органналарын ба-рымаалап көрөйи барыл болбас. Школага урук буруту, дээ-ди өөрелдиге черинге чечки азы семинар буруту, солунга азы журналга үнгөн чүүл, радиоламчылыкта, театрын көргүсөн шийи азы киностудиязынын үндүргөн чак филым бу-руту массаларын бузуу эртемнэр мировоззренезинин, бедик меде-редилг болгаш коммунисттик идеягил чорутууа тыттып боттанырында идеягилгил дузалаан турар дээш харысгал-лы хамыктын мурунда коммунисттик болгаш партия-орган-назын хулаап алаар. Угаан-болза талазы-биле ындыг шы-нарларга кижини кара-чакындап тура кижизиктен турар дээш, коммунист буруту, партия аге-органналарын буруту до-дуну ажылдап турар улаштууга ажал-херекти мичаар тургузуу хулаагилгил. Бичин уруг буруту бир дуугар-ла ном алкан, бир дыннаан, парта аргыга олурган үеде эгелеп оон коммунисттик сугаа кижизиктинген турарын хандыраар чугула. Кижиге эер, ону кижизиктерин хевирлери болгаш методтары эсерлер, үжүгүледи, кылын өөрелдиге номнары, хандыкшылыг пионер чыныштарын динимиттик комсомол ху-ралдары, өөрелдигил лекциялар, ижин-кара чок беседалар солутур, ыңчалза-даа оларын алыс сорулгазы — эртем ми-ровоззренезин хандыр шигээлдеринге, коммунизмни идея-гилгил, меде-редилг тургузукчуу болурунда дузалаары болуп хевээр арттар. Коллектив бурутуна, школага азы дээди өө-редилге черинге, заводка азы тулугта, колхозка азы театрга ажылды анаа дүшүртүп тургускан турар ужураат.

Эртем мировоззренезинин тыттып хевирлестирери — ол дээрге кончук өөренип, хөй талазы чорудулаа болуу, анаа эи хөй яны факторлар салдарын чедирер. Ынчалза-даа олар-нын иштинде бистин байдалымыз эи кол, шийтирилг чүүл болза кижиге, эртем мировоззренезини оон чедип ал, бы-жы-биле шигээлдер, коммунисттик үзедерин бодунга ыла-тыг быжыктырар күзөлдү болуу-дур. Оон ролу чүгө хажы-зындаан салдар чедирер, оон меде-редилг оон күзөлдөринде болгаш күженишкенинде эскээр хевирлээр, кангыт-бир-ле кижизиктигенин объектин болуу идеягил чок ролу бооп артпас. Херекти ыңчаар болуу бети дээр-ле бууду-дук чорук болуу ийик. Эртем мировоззренезин быжы-биле шигээлдеринге, коммунизмни бугу-редилг, бедик меде-редилг тургузукчуу болурунда кижиге буруту хамыктын мурунда бо-ду ханы сонугураалыг болуу ужураат. Ол ону хамыктын мурунда бо-ду ажылдаар, бо шыгыч эртемн өөрениринин, марксизм-ленинизм шигээлдеринин аргазы-биле чедир ап

шыдаар.

Ынчангаш партия-органназы, коллективке идея-кижизик-тегид ажылды калбартыпшаан, бирги ээлдеге марксизм-ле-ниничи теорияга кижилерин ханым-биле сонугураар, олар-нын ону чүткүлдү шигээлгил алыр негедерин дегирин, ол херекке азы бугу арга-биле дузалаар дугайында сагыш са-дыр ужураат. Партия-органназын марксизм-ленинизмни калбаа-биле пропагандалаарында, коммунизм тургузууш-куну теоретиктиг болгаш практиктиг айтырылганын, пар-тиянын иштик болгаш дагыштык политиказын ажылчы чон-нарга тайылбырлаарында идеягил кижизиктигенин бүгү чеп-сектерин ажылгаарын оралдажып турар. Партия-органназы партиянын кежигүн буруту массаларга эртемн коммунизм идеяларын идеягилгил пропагандагын болган, ажылчы чоннарга эртемн марксизм-ленинни мировоззренезини шиг-гээлдеринге идеягилгил дузалаан турарын чедип ал турар.

Коммунист буруту ону чедиринин кылыр дээш, хам-ыктын мурунда марксизм-ленинизм бо-ду могаг чөк шигээлдер, оон эи чугула түнелдерин хандыр өөренип алаар. Партия кежигүнери В. И. Лениннин өөреткени ыш-каш, «бүгү-ле теоретиктиг айтырылгарга болуу улам-на чепсегээр, эрги үзөл-болалыг чачыл болган чугула-соот-теринин салдарында улам-на хосталыр, ыңчангаш соци-ализм эртем бо-ду бергенден сонгаар, ону эртем кылдыр кө-рүп, тодаргайлаарга, ону өөренип негеп турар деп чүве-ни калбаа-лаа барымаалап чорутуу хулаагилгил. «Шак мынчалдыр чедип алган, улам-на отуп олар меде-редилг ажылчы массаларын ортузунга негептерини эрежок чугу-ла» (Чогаалдары, т. 5, арын 344). Ол дээрге партия кежигүннерине устав сугаар эи чугула хулаагил болуу. Ол ху-лаагилгил коммунист буруту чайгалыш чок күзөскөн ту-рарын партия-органназын хандыраар апаар.

Ол сорулганы сугаар коллектив бурутуна партия өө-редилгенин органназын. Ону бо чылдан эгелээш муруну-кузунда бир яны кылып турары билдингир болгай. Ону ор-ганназына дузалааштыр болгаш салгаштыр чорукту барымдалаар. Ол байлаа коммунисттерин идея-теоретиктиг өүздүзүн, марксизм-ленинни теориянын билдирерин шиг-гээлгил алыр болгаш ханымаларын хандыраар. Мынчангаш партиягичи-политиктиг өөрелдигени эге, ортумак база дээш хевирлери тургускан. Ол чорук коммунист бурутуна теория-нын кангыт-бир айтырылганын эвес, харын оон билдире-ни, бедиктегилден лениндин хамыраштыр бүгү марксиз-м-ленинни эртемн шыдаар шаа-биле тодаргай сорулгагыл, зараалаштыр, бажы буруту-биле шигээлгил алыр арганы бээр.

Партия өөрелдигенин тодаргай хевирлери болза ийи чы-дыг политиктиг эге школа, марксизм-ленинизмни үндөз-ненин дөрт чылдыг школазы, теоретиктиг семинарлар, марксизм-ленинизмни кезекки университеттери, партия-ажыл-агыл активинин хоорай болгаш район школазы бо-дур. Чер-черде партия комитеттеринде өөрелдиге планнарын, программалары бар. Ук планнарын коммунист буруту бо-дуну идея-политиктиг дегендеги бедилерин-биле шигын ажыл-даан турар кылдыр тургускан. Чамдык эштерде партия өө-редилгенин чак саа системазын эгелээш-биле өөренип бер-гедээш, бедиктегил кыдыр дымка хөй шак негеттер апар-ган-дыр дээр явалыг хомудалар ында-лааа дынналып ту-рар апарган. Эдүрүтү ажылдакчалар аразында ындыг хөй база бар. Илдыг кижилерге С. М. Кировту чептүг сүмел-ерин сагыдырар кагаз ажалыг боор. «Бот-өөредилгенин айтырылганында дөрт бергенинде, бисте болган чок-ла—чаш чок-тур, хунерде кончук кээр-дир мен, хунерде гаштен кээр-дир мен — деп, чалгыс тайылбыр бар. Ам мээн сүмөк бо: бир-даа шакта болза, эгештөөнүн шөпөп көрү-нөр, оон көргүчүтү чүве болбас, харын эки болуу. Илдыг кижилер өө тынып, дерим золу деп доктүп-ле тууар болуу-да — эки ажылдап турарым ол-дур кылдыр маарлаар.

Бистин ажылымыз бисте кижиге болгаш солун болгаш ном номчурууга-лаа, ленинизмн өөрениринге-даа, болууну културалг дегендеги бедилеринге-даа шак уени тыпкай турар кылдыр, ыңчаар таарымштыр тургузарын хулаап бис. Ол дээрге бистин практиктиг ажылымыска дыка улуг салым-кын болуу, ыңчангаш ажыктыг чүвени хөйчү алыр бис.

Идеягил бүзүрелдин, марксизм-ленинни мировоззренезин хевирлестирери марксизм-ленинизмни үндөзлектигенин ажылы, политиктиг литература коммунист буруту бот-өөредилге-биле шигын өөренип байдалда чедиринин бооп болуу. Белем формулазын доктадыр-даа белем, у-туру-даа белем. Кандыг-бир түнелдерин теорияны болгаш практиканын аны-агы айтырылганын бот-өөредилгенин ба-за хандыр болуп келгенин түнелдиге кылыр болза, ол түнелдер ам кижинин болууну үзөл-болалыгы бо-ду бээр. Ол дээрге партия өөрелдигенин кол чүүл-дур. Ол өөрелдигенин сорулгазы философия, экономика азы төөгү-партия-билдиринин чүгө түнүн бээрине эвес, харын марксизм-ле-ниничи теорияга үндөзлөш, ниитиле амдыралынын бо-лушкунунын үнелеп билдирине өөредир, долганыр турар боттук чүүлү шыны-биле көрүп билдирине, массалар ара-зына политиктиг ажылды чорударын чачыктырар алы-рында дузалаар.

Эртем мировоззренезинин шигээлгил, марксизм-ленинизм пропагандалар талазы-биле партия-органназын ажылы чүгө партия өөрелдигенин таарымштыр тургузары-биле болуп кагыс деп чүве билдингир. Партия өөрелдигенин система-зында коммунисттер болгаш партия кежигүнү эвес чамдык

Социалистиг чурттарда

УЛУСТАРНЫН БУЗУЛБАС АНЫ-ДУМА ЭЗУУ БОЛГАШ ЧАНГЫС ЗВИ

ПРАГА. Чехословакияда чехословак-совет найралдын айм эртин турар. Найралдын байырдаллыг ужуражышкынын болгаш кезжолерин, делгелерин болгаш концерттерин. Совет Эвиелинин дугайында лекцияларын база совет чогаалчыларнын чогаалдарынын талазы-биле чечен-чотала конференцияларын бүгү республикада кылды турар.

Совет Эвиелинин экономиктиг болгаш культурут чедишкенин акы-дуума Чехословакиянын улустары улуг сонуграл-биле танышты турар. Тайбынын болгаш найралдын эстафетасы совет кызыгарже улам чоокшулап орад. Ийи чурттарын кызыгарыга эстафетаны киржикчилери Совет Эвиелинин улустарыга чагаан СССР-ниң төлөөкчилерине дамжыды бээр.

Чангыс болган ай Чехословакиянын болгаш Совет Эвиелинин улустарынын бузулбас акы-дуума бузулгун болгаш чангыс эвиеин чырыктыктык көргүзүү болуп турар.

СОВЕТ ДЕЛГЕЛЕР

ХАНОЙ. «Совет Эвиелинин болгаш Вьетнамдын аразында найрал» база «Совет Эвиели бөгүн» деп ийи совет фото-делгелени ханойжулар аажок улуг сонуграл-биле көрүп турар. Совет куртенин төөгүзүнү дугайын, СССР-де коммунизмдин чедишкенин тургузушкунун дугайын, акы-дуума ийи улустарын аразында найралдын дугайын, культурут болгаш артем-техниктиг калы ажылдажылганын база Вьетнамдын Демократтыг Республикасында Совет Эвиелинин ак сеткилдиг дуалачылыгын дугайын чугаалап турар фото-материалдар делгелерге келген кижилерин кичөөгейин хаара түдүп турар. Вьетнамдын Демократтыг Республикасынын премьер-министри Фам Ван Донг база ол делгелерин көрүп чораш.

ЮГОСЛАВ-ПОЛЬША ЧУГААЛАЖЫШКЫННАР

БЕГРАД. Югославиянын болгаш Польшанын партия-чаак төлөөкчилерин аразында албанын чугаалажышкынын мында эгелден. Польша Улус Республикасынын партия-чаак төлөөкчери В. Гомука биле Ю. Пяркевич, а югослав партия-чаак төлөөкчери И. Броз Тито баштап турар.

БЕШ ЧЫЛДЫ — ХУСАА БЕТИНДЕ

УЛАН-БАТОР. МАР-ның улус акыл-агыин болгаш культура-ны көтүрүшкенин үшкү беш чыл планынын сөөлгү чылы доозулгун же чедир бүдүн чартык ай артык. Чеди чыл планынын онаалгаларын доолур болгаш аажыр чедишкенин күөсөдир дээш чарыш турта калырып турар.

Кедрэ ажыл-агыйнын ажыл-ишчилери улуг тийелгенге чедип алган. Олар 8 миллион ажыл баш чаш малды дооруктуруп өстүргөш, малдын баш санын көтүрүшкенин беш чыл онаалганын боттандырган. Ам улусу Моолун кедээ ажыл-агыйнын ажылдакчылары күрүнөгө тараа дууларын доолур четкен. Күрүнө шыгамырынга 21 миллион мал тараан урган.

Электрэнергия ажылдап иштеринин талазы-биле беш чыл онаалганы база аажыр күөсөдир. Иштер болгаш хем кылдыр бүдүр, а ол ышкаш аш-чөм үлөтүрүнүн продукцияларын чамдык хевирлерин бүдүр талазы-биле беш чыл планына база аажыр күөсөдир.

Хо Ши Мин сибирь армистерни хулаап алган

ХАНОЙ. (СЭТА). Вьетнамдын Демократтыг Республикасында өмн көргүзүп чоруп турар улус танчымын Сибирь ансамбли 33 удаа концерт көргүсөн.

Ноябрь 16-да ВДР-ның президенти Хо Ши Мин танчынын совет мастерлерин хулаап алган. Ужуражышкын чыгыг болгаш чуректин ханы байдалыга өрткен.

Патриоттар халдаашкынын сонсатпайн турар

ЛОНДОН. (СЭТА). Хосталга армиянын дайынчылары төл штатта америк шериглерин тургун ийи рота-ны күжү-биле база катап атакалаан.

Кадыг-дошкун тулушкуннар ийи шакта үргүзүлөп келген. Ол районга америк бомбалакчы самолеттар бомбарлыг болгаш өртөндир бомбарлыг оқтап турган. Ынчалза-даа мурнуу-вьетнам патриоттарын халдаашкыны соксавайн турар. Рейтер агентиледин Сай-гонда корреспондентинин динатканы-биле алырга, чамдык америк кезектер аар котаралдага таваржып турар.

765 самолетту дүжүр аткан

ХАНОЙ. (СЭТА). Вьетнамдын Демократтыг Республикасынын агаарыга дүжүр аткан америк самолеттарнын саны 765 четкен дээрин Вьетнам информс агентиле ноябрь 16-да дыктаган.

МУРНУУ РОДЕЗИЯДА АЖЫЛ СОКСАДЫШКЫНЫ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Мурнуу Родезиянын индустриалыг төвү — Булавайо хоорайнын он ийи хире фабрикаларынын ажылы африка ажылчыларынын ажыл соксатканын түнелгенде саялаан.

Мурнуу Родезиянын расмичи идегеттери арге-чагырганын эжелеп ап, америк шеригтерин ууртукчузу Смиттин «хамаарышпас чорукту» чараан.

Антидемократтыг хоойлу

ХАТУМ. (СЭТА). Студиянын Коммунист партиянын ажил-чорудулганын хоойлу дугайында башкарыкчы шериглерин киргеп резолюцияны Суданын тургузулга хуралы чуулдуг деп санаан. Бо шит-пирин 5 шакта үргүзүлөп келген хайыштын кыныг маржылыганын ооноза хулаап алган.

Тургузулга хуралыга түсө тугаалап турган, Суданын Коммунист партиянын Төл секретариалынын кезигүүн депутат Омар Мустафа-нин моделдэни болза:

«Суданын Коммунист партияны бо шит-пирин хулаап албас, түгө дөргө тургузулга хуралы конституция бузгаар эвес орган болуп турар».

«Ол шитпирин түнелгенде Судан чаа бергезерге таваржыр. Коммунист партия моон сойгаар-даа түдүр болгаш оон ажыл-чорудулганын соксавайнче ону намыг-даа күш албап шылдас» деп. Омар Мустафа оон ындай моделдэни болза:

«Суданын Коммунист партиянын ажил-чорудулганын соксавайнче ону намыг-даа күш албап шылдас» деп. Омар Мустафа оон ындай моделдэни болза:

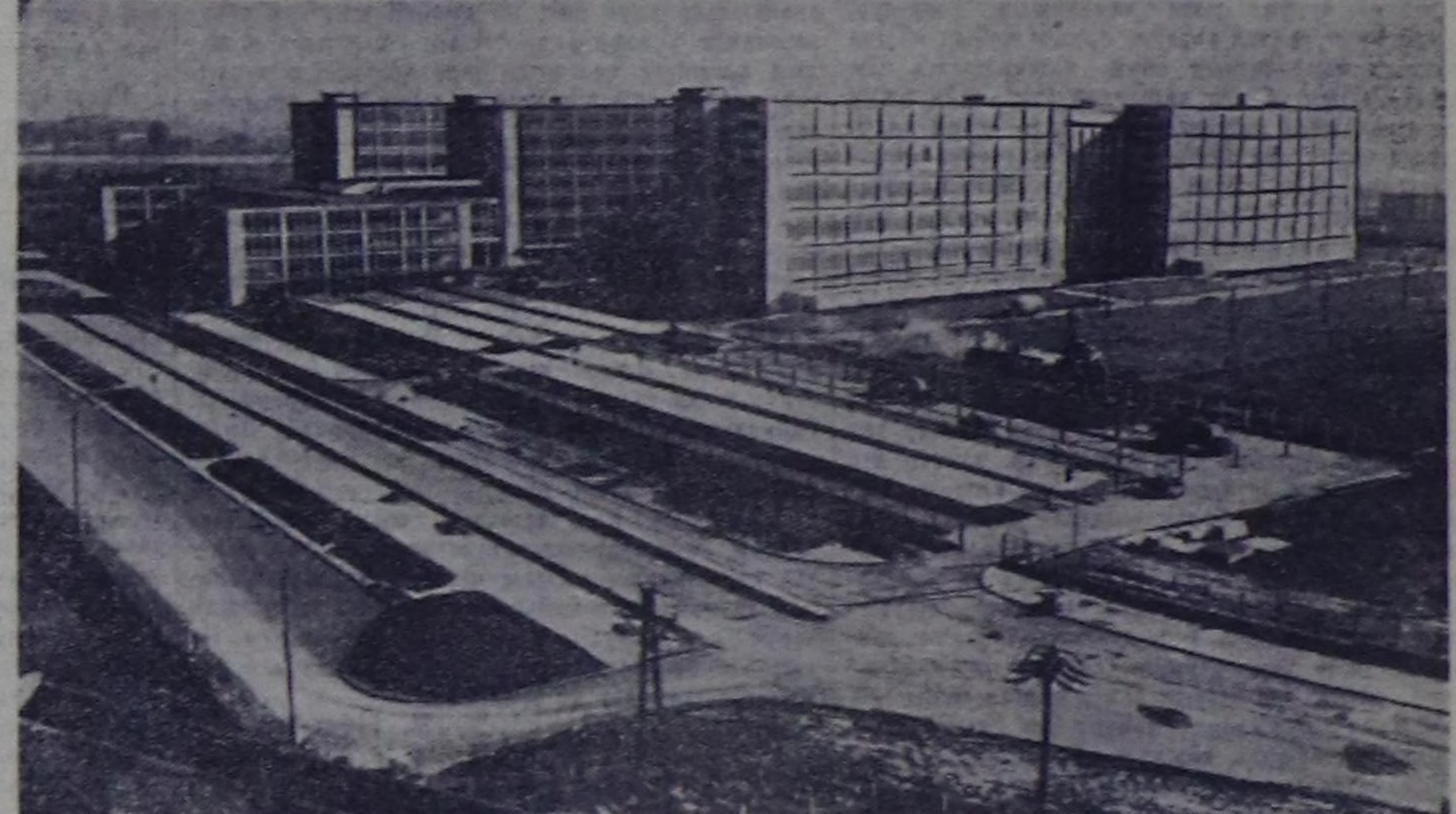
Замбия биле Мурнуу Родезия кызыгаарында байдал

ЛОНДОН. (СЭТА). Замбия биле Мурнуу Родезиянын аразында кара-чангыс кызыгаар болуп турар Замбия хемини ийи талазында ол ийи чурттарын шериглерин моонун.

Шериг отрядтары быжыгашкынын тургун, онугдарын казып турар. Мурнуу Родезияда эрге-чагырганы Смит болгаш оон чангыс кызыгаар-лары эжелеп алган соонда кызыгаар-лары документилерин болгаш ал

дүвүрөөсүнн байдал тургустунган. Мурнуу Родезиянын шериглерин моонун турарына ханы кылдыр Замбиянын президенти Кенет Кауза Смиттин шериглерин моонун кызыгаар участканынче Замбиянын шериглерин чорудар дугайында айтышкынын берген.

Рейтер агентиледин корреспондентинин дыктаканы-биле алырга, чуртка эеп турар бүгү кижилерин документилерин болгаш ал чорутур чүдүлери Мурнуу Родезиянын каайлы болгаш өртөндир пунктуларына шыгыг кычыл Чижжо, Мурнуу Родезиянын эрге-чагыргалары Замбиядан келген аял-чорукчулар ач чораша «Таймс оф Замбия» солуну хавырп алган. Смиттин чааа шыгыг хымнады тургускан соонда ол-даа баш өскө-даа солунуларын Мурнуу Родезияга таралдырып чорудуан.

ЧЕХОСЛОВАКИЯ. Мурнуу Моравиянын Простеев Европада ындаг будурулгелерин эң улугларынын би-хоорайда чаа дааранылга комбинат. Ол будурулгелерин эң улугларынын би-роозин болур. Фото ЧТК-СЭТА-нын.

ЭШ-ХУУЗУНУН СУДАРЫ

Хову-Аксы суурунуң будурулгелерин болгаш албан организацин чорудуу ады-биле эш-хууун судары тургустунган.

Культура албан черлеринин, харылааа конторазынын, Курбак салбырынын болгаш ыш ажыл-агый черинин девицээр айы-биле эш-хууун судун бо чылдын эгезинде организацин тургустунган. Оон даргасында тууду башкымын ижерени коммунист Ф. Сафронов ажылдап турар. Бо үеде ул суд чамдык көсүкү ажыл-дарын чоруткан. Чижээ, чаргы-чаалы, өг-бүлө айтырын, өрө-шир негелдиз, биче хулангир херектер болгаш өскө-даа айткылар талазы-биле эш-хууун судунга 42 билдиркиш кириген. Эш-хууун судунун даргасы Федор Сафронов, оон кезигүүнери келген негелде, хомудаларын өй-шаанда сайгарып, эзеринге чогуур харылырын берип, чамдык билдиркишкенин истетелгизин кылып, эш-хууун судунга көрүп келген. Судун хулаап ап турган шитпирлеринин талазы-биле чангыс-даа чорулдэ болган. Ол дээр-ге хоойлу-дурмуун ылап сагып келгенниг херекчи-дир. Эш-хууун судунун ажылгына улуг ду-

заны харылааа конторазынын на-чалыгы эш Полдосова көргүзүп келген. Хей салыг хайгыртымп-жанынын негелде, хомудалар эзеринге, негелде, хомудаларын харылааа кижилерге чедирип, суд ажылгына чоюн киржилген-ди хандырган.

Ажылчы чоннарын коммунист кижизилдигенин эш-хууун судунун улуг ролдуг болуп турарын демделгери чугула. Эш-хууун судунун кезигүүнери чүгө-чондан келген негелде, хомудаларын сайгарып көөрү-биле кызыгаарлатканын, ажылчы чоннарын ортузунга хоойлу-дүрүм дугайында тайылбыр ажылды

доктаамал чорудуп, массайн күш-ажылче эвиедип турар.

«Тыва кобальт тууду тууд эргелелинде, руз эргелелинде эш-хууун судары ажылчылар ортузунга кижизилдигенин тайылбыр ажылдарын база-ла эки тургускан. Оон түнелгенде будурулгелерде күш-ажылды сагыла-чүрүмү белик деңгелде, күш-ажылды будурулгучуу бөлүн болгаш ажылдын шынары эжикип, аар үлөтүрүнү тууду шапкын чоруп турар.

О. КОРОДА. Хову-Аксы суур Сөвдинин күөсөмунун кезигүүн.

тивчилер кирип турар болгай. Эртем мировоззренезин, аркисм-ленинизмдин билгилерин шиггедип алырыга бү-ү ажылчы чоннарга дуузалар апар.

Парторганизацилар оюу марксизм-ленинизм, коммунист тургузушкунун теориянын болгаш практикалыкын, партиянын политикалыкын база шитпирлеринин эң чугула айтырларынын пропагандаларына лекторийлар, культура университеттери, айтырлар, харылар кезжолер, теоретик болгаш чомчулук конференциялар, марксизм-ленинизмдин классиктеринин чамдык чогаалдарын, чаа үгөн политиктиг литератураларын, солуннарга, журналдарга парлаан теоретик чүдүлери коллективтик чугаалажыг ышкып, ийиге билдингир апарган, ындаг массалык хевирлерин билдизип ажылдап болза, ам чедишкенин чорудуп шылаар.

Партия организацилары, коммунист аяктыктарын политиктиг кижизилдигенин, ийелгил каныалышкыныга онза кичөөгенин сааа чогуур. Комсомолчуларын полит-орелдизгенин оон чорударыга комсомол активтеринге дуу-лаар, олар-биле кичөөдөр чорударыга аяктыктары союу-галып, ханлышкыны, оларны дүвүрлөп турар айтырларга билдингир, бузурелдиг, шын харымын берип шылаар дээр пропагандаларын шилеп бээр хулаап оонажып турар.

Ындаг кичөөгенин салдыр чүгө аныкталга хамааржыр эвес дээрин чугаалап каага чогуур. Сөөлгү үеде теориянын болгаш иштин, даштыкы политикалык айтырларынга бистин кижизилдигенин союугалы дыка өскөн, ийигелде бол-лукчуларын, иштин-даа, делегей-даа амыралынын бол-лукчуларын боду угап болар, оларын хандыр билдир кү-эл көзүлүр-ле күштелген. Кижилерге хей-хай айтырлар, оларын аразыга ажал, өг-бүлө, өнүк-таа аайы-биле онг маржышкыны бол-ла тыттып келгизген турар. Ол бүгүн товайн барып болбас. Бо шагыг нарын байдалын шын билдир алырыга кижилерге дуузалас, кайы-бир бо-лукчуларын ужу-дузалын бузурелдиг тайылбырлас болза, чамдык кижилер хожундагй үзөл-болалары, а оон кедере-де, биске өкөнөшкөч пропаганда азыл болур.

Коллективке ийел-кижизилдигенин ажылды организацила-ла, парторганизаци кижилеринин хөөнүн, оларын союу-галып турар айтырларын сагыш-чонатыгы-биле эскерип, кичөөгөйгө ап, олар пропагандага болгаш агитацияга ил-реттинген турар дээш, ажылчы чоннарын дүвүрлөп турар бүгү чүдүлөр чогуур үезинде тайылбырлаткыган турар дээш сагыш салыр хулаап келет.

Марксизм-ленинизмдин пропагандаа амыралында тыттып, бо үеин боттүг чүдү-биле, кижилерин хун бурулгени практиктиг ажил-чорудулганын ханы харылаап, өй кел-ген айтырларын шын билдир алырыга дуузалал турар бол-за, үк пропаганда өн-не ажылчыг болуп, күзөгит түнелдер-дин бээр.

СӨС БИЛЕ АЖЫЛ-ХЕРЕКТИН ЧАНГЫС ЭВИ

Марксизм-ленинизмдин билдир кижизилдигенин чугула болгаш херектиг. Ынчалза-даа ол билдиргени алган дораан коммунизм дээш идея талазы-биле бузуреттинген демиселчи боду бербес. Билдиргелер каян практикага ажылдагынын,

амырдалга, кижинин тодаргай ажил-херектеринге болгаш үзүлгешкенин боттанып турар боду бергенде, чүгө ычкан, кижинин бодунун быжыг үзөл-болды болу бээр. «Ажыдавай, демиселпейн турда, коммунист дептер болгаш чогаалдар коммунизм дугайында шажи билдиш-кин чүгү-даа бербес...» деп, В. И. Ленин айткан (Чот. т. 31, арты 260).

Кижинин кайы хире идеялин, коммунист үзөл-болал-дын, марксизм-ленинизм оон кайы хире бил-дирин ол кижинин чүгө чугаа, ийелгел, меделгел кылыгы-биле эвес, а харын чүгү-даа мурнунда оон практиктиг ажил-херектеринге үзөл көөрү чугула. Кижинин аажы-чангын үзөлгө, оон идеялин хынал көөрө оон чүгө чорутурун, эки күзүлгенин, чугаа-соолун эвес, а херек кырында ажил-херектерин кичөөгөйгө алыр херек деп, В. И. Ленин өөрдөп чораш. Сөзү ажил-херектен кырышкы, бир чүгө дугайы суртаалал турар, оон сыр өскээр кылыр кижизил, В. И. Лениннин мергени-биле сагындыр келгени ышкып, ол дээр чүгө чүгө чүгө, кошкы кижизил.

Ажылдакчы буруу калыг-даа албан-ажылды кылып тур-за, оон идеялиг бузурел ажил-херек-биле хантыгарын, нийи херекке оон кирип турар салышкыны-биле бадаткы-тынар. Коммунизмдин идеяларынга бердинген чорук хамкы-тын мурнунда күш-ажылдан илдер турар. Коммунист бузурел — ол дээр коммунизм өрте-даа бол, орай-даа бол, тилээр деп чүгө чүгө шуут бузурелдинде эвес, а ком-мунизм тургуза талазы-биле ийелгелдиг, тургузуучу бу-зиле ажылдарында болур. Кижизил калыг-даа ажилда ажил-даа турар, оон кылып турар ажыл калыг-даа бол, харын эң бичин-даа бол, оон боду идея талазы-биле бузурелдиг бол-за, бодунга дааскан ажылды бодун улуг херектиг — бүгү коммунист тургузушкунун кезээ кылыр көрүп турар. Ынчанга ол чорук калыг-даа ажылды хей-хай кирип, ону улуг ужу-уткалыг болуруп, чогаалчы чорукче хулаап, күш-ажылды маалыгы чорукту төртүтүдүрүп турар. Кол-лектив бузулууда күш-ажылды меделдиг бу-биле көөрү-нүн үдүлгенин көргүзүп турар эштер бар. Будурелдин мур-накчылары болгаш чарыкчылары, коммунист күш-ажыл-дын шалышкыны боттанын коммунист идеялин херек кырыга көргүзүп турарлар. А бодун албан-ажылдыга эр-харысалга чок чорук, чамдык кижилерин, оон иштинде партиянын чамдык кезигүүнеринин бо-ла кылышкан турарын, күш-ажылды сагыла-чүрүмүн үрээр болгаш бу-дурелдег көгөрлө чедир өскө-даа үзүлгешкенин олар-нын коммунист меделеринин чазыг херечилер турар.

Сөс-биле ажил-херектин кырышкы — идея чок чорукту илдергей демээ-дир. Ол чорук чүгө будурелде үргүзүп ил-дер турар деп болбас. Бодунун албан-хулаагенин эки күсү-дип турар кижилер бар, ыччалза-даа оларын чаа нийелдиг тургузушкунун меделдиг тургузушкунун деп алап бол-бас. Будурелде эки ажылдап, хей-ниитин чорук көргүзүп турар кижизил, бажыныга келгеш шуут сыр өскө апар чүдү-рүр база бар. Арагалда, хулаанал, төлөп чок үзүлгелер кылып, уругдарын шын эес кижизил, тажыкы чүдүлгелер кылып турар бээр. Ындаг анызыл аажы-чадын бузур

идейлиг чорукка дөмөйлөжүр чүгө бичин-даа чок. Бодун төдөп чок ап чорук кижинин чүгө албан черинге ажилдап турган шыгында көстүр, шак ындаг бузурелдинин үзөи бичин-даа чок.

Коммунист идеялиг будурелдин эң чугула шынары бол-за белик принципалдыг, четпестерге эштепези, нийитин эрге-ажыктарын ажайыр бүгү-ле чүдүлгө эштеп чоруп бол-дур. Идея талазы бузурелдиг кижизил — ол дээр багай-даа, эки-даа чүгөи хаман чок көөр, доора хайгааракчы эвес, а демиселчи-дир. Бистин амыралыныста эвеш эвес четпестер бар. Төгөлдөр, самгылар, түс черин кызыг эрге-ажыг болар, карак ажытар, хөөл алыр, күрүм ме-дээр фактылар бо-ла таваржып турар. Чамдык үзүлгү хам-лыгарын шынарыга, ажылчы чоннарын амыралы хам-дырылаагында, бюрократизмдин болгаш ажил-херек чылаар чоруктан ам-даа чарылаан чамдык албан черлеринин ажы-лыга негелдери кылып турары чөрө төлүт.

Ол-да четпестерин болгаш калык эвес бодунуунарын чиди-биле принципалдыг шүгүмчүлгө — оларын чалла-дырынын шын оюу ол болур. Коммунизмдин бузурелдиг тур-гузуучулары чогуу-ла ычнар кылып турар. Таарышпас үзү-дигдерин көрүп каап, «даргалар» алыга шүгүмчүлгө кы-лырыдан көртөп, оон-на ырак турайн дээр кижизил — идеялиг каныалышкыны кошкы кижизил деп дидими-биле сөгдөр апар.

Бистин амыралыныста четпестерин туралы-биле тып, шүгүмчүлгө турар кижилер база бар, ыччаарга олар ону кан-дыг тургусту-биле, калыг сорулга-биле кылып турар деп? Ба-за аныайн демиселчи кижинин тургустунда эвес, а хажы-лында харагаларын тургустунда, ол-ла четпестерин баш-таар, көөрдүр дээр кылып турарлар. Ындаг анызыл «шу-гүмчүлгө» коммунист идеялиг чорукка дөмөйлөжүр чүгөи мырындай чоту тодаргай. Ажылда четпестер болгаш чедир кылыныан чүдүлгө хамаарыштыр химиреп, хол салдыр эвес, харын оларын бодунун бүгү күштерин бол-гаш аргаларын үдүрүп тургаш чалыдыр херек, — бо дээр-ге коммунизмдин белик идеялиг, бузурелдиг тургузуучу-ларынын онагай шынары болур-дур.

Коммунисттерин болгаш бүгү ажылчы чоннарын идея-политиктиг каныалышкынын дугайында мога чок сак-гыш салышкан, кижизил бузулуун аажы-чангына, коллектив бузулуун ажил-чорудулганын коммунист идеялар комму-нист ажил-херектер-биле дүшкөн турарын партия орга-низацилары чедип ап турар.

Партия эге организацилары — ол дээр Коммунист пар-тиянын үндүзүндү, олар чер-черге: колхозка, совхозка, бу-дурелге черинге, туудуга, албан черинге, өөрдилгө черинге партиянын төлөөлөр турарлар. Чогуу-ла оларын практиктиг ажил-чорудулганын, оларын долу амыралы-биле чур-тап, айтырларын шын тургузуп, шитпирлөп турарындан кижилер бистин партияны үзөл турарлар. Партия орга-низацилары будурелде айтырларын кайы хире принци-палдыг чорудуп турары. Ажылчы чоннарын херекдел-ерин хандыр, ажилдакчыларын ажылыг болгаш амыра-лынын байдалын экижидер дугайында кайы хире сагыш

салып турарыл, — бо айтырлар шүтүзү коллективтин ке-жигүүнерин меделдиге, оларын үзөл-болалында, са-гыш-сеткилинге болгаш бузурелдинге дыка улуг салдарын че-дирип турар. Партия хуралдарын канчаар арттири, калпаар-ны шилеп ап, таарыштыр тургузары, персоналдыг айтыр-ларын, кезигүүн дадырып төлөп турарын көөрү ышкып, мындай айтырлар организациг айтырларга хамааржыр. Олар база-ла коммунисттерин болгаш бүгү ажылчы чонна-рын идеялиг бузурелдин боттанырында дорт салдарын чеди-ринип турар. Бир эес партия хуралдарына айы келген айты-рыларын принципалдыг чугаалажыга шүгүмчүлгө болгаш бот-шүгүмчүлгө мактанышкыны-биле солур туруп бээр болза, бир эес чамдык коммунисттер партиянын болгаш күш-ажылдын чүрүмүн кара турар-биле үрөп турар бээр болза, мындай айтырштыр тиргустунар-дыр: коллективтин кезигүүне-ри ону көргөш, коммунист меделдиг принциптери ол-дур деп санаар бээр? Хоржок-ла болгай.

Ол чүд дээр, партия организацинынга «арыг» ажыл-агыйды, «арыг» организациг, «арыг» идеолоттук ажил турбас дээш ол-дур. Оон ажил-чорудулганын бүгү талазы-ры аразында харылаап, олар шүтүзү ажылчы чоннарын коммунист идеялиг чорукка кижизилдиге дуузалал турар. Мынчанга будурелде, амыралы-чурталга, коллективке болгаш оон дашкар совет кижилерин идеялиг бузурелдин быжыглар, оларын күш-ажылды болгаш хей-ниитин идея-лык белир деп ындай байдалды тургузар херек.

Ону кылырын СЭКП ТК-ның март болгаш сентябрь Пле-нумнарын шитпирлерин чедишкенин боттандырынын эрге-ажыктары негеп турар. Ол Пленумнарын шитпирлерин ажил-агый тургузушкунунга, будурелдин эргелеп башкара-рынга партия организациларын, бистин калдарыныстын бүгү ажылчы чоннарын мурнуна калбак аргаларын ажилдып турар. Пленумнарын шитпирлерин оон-биле халаштыр бү-гү ажилдакчыларын коммунист меделдиг чорук, идея-лык каныалышкынын улам белирин негеп турар. Соци-алист экономиканы улам ындай хажыглар талазы-биле пар-тиянын айткан хемчелерин чүгө хамы бузурелдиг, мур-накчы теория-биле, нийелдиг хажыгаларын хойлуларын билин-биле чепселген кижилер амыралыга төлөтүп бол-гаш шын боттандырып шылаар.

Олар баарын шынчын оору — СЭКП-нин Уставын сагы-ры дээр коммунисттерге негелден белири, четпестерин принципалдыг-биле шүгүмчүлгө болгаш бот шүгүмчүлгө-дү калбарты, буржуа идеологиянын, кижилерин медел-динде болгаш аажы-чангына өрткөн үеиң артышкынынын калдыг-даа идеологичтеринге эштеп чок бузурелде. Биске коммунист идеялиг чоруктуң үлгери Владимир Ильич Ленин болуп келген, болуп артар-да. Нийелдиг амы-ралынын нарын бодушкунуна хандыр билгирин, идеялиг демиселг принципалдыг будурелде, массалар-биле ажилдап билгирин, совет кижилерин идеялиг каныалыш-кынын, оларын марксизм-ленинч мировоззренезин тыттып боттандырынын дугайында мога чок сагыш салыры-га Ленинден өөренири — коммунист бүрүзүнү хулаап келет.

